

МАТЕРИАЛИ К КРАСНОЙ КНИГЕ КРЫМА

В.В. КОРЖЕНЕВСКИЙ, Ан.В. ЕНА, С.Ю. КОСТИН

ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ КРЫМА. — Симферополь : Таврия-плюс, 1999. — 164 с.

Вирішенню теоретичних і практичних питань охорони рослинного світу в останні роки приділяється постійна увага як у вітчизняній, так і у зарубіжній літературі. Недавно у системі ботанічних наук сформувався новий напрям, нова наука — фітосозологія. Розвиток природоохоронних ідей досяг певного логічного завершення, коли у Ріо-де-Жанейро у 1992 р. була прийнята Міжнародна Конвенція про біорізноманіття, яке є основою еволюції і функціонування систем біосфери та сталого забезпечення потреб людства. Враховуючи це, Верховна рада України (29.10.1992 р.) прийняла "Положення про Червону книгу України", яка зусиллями багатьох ботаніків була опублікована в 1996 р. Нині назріла необхідність створення регіональних Червоних книг, нотатки до яких розглядаються нижче під назвою "Матеріали к Красной книге Крыма" (далі просто "Матеріали").

Проект "Матеріалів" опублікований у науково-практичному дискусійно-аналітичному збірнику "Вопросы развития Крыма" (Симферополь: Таврия-плюс, 1999. — Вып. 13). Зважаючи на те, що сучасний Крим має велике рекреаційне навантаження, яке, мабуть, зростатиме, опублікування Червоної книги Криму слід вважати давно назрілим питанням, позитивне рішення якого має велику наукову і соціальну значимість.

© В.Г. СОБКО, М.Б. ГАПОНЕНКО, 1999

"Матеріали" містять теоретичні основи (с. 5—45) і попередні списки видів біоти, що рекомендуються для включення до Червоної книги Криму. Теоретична база опрацьована на високому науковому рівні і її варто приймати до дії. Проте висловимо кілька думок і зауважень. Зокрема, формуючи охоронні списки, не слід ігнорувати види, занесені до Червоної книги України та Європейського червоного списку. Хоча фізико-географічне районування і класифікація ландшафтів Криму виконані добре, було б доцільним використати флористичну схему. При описах видів потрібно педантичніше дотримуватись не лише шаблону, а й змісту. У макеті двох сторінок майбутньої Червоної книги Криму є окремі розбіжності. Наприклад, після латинської назви надбородника безлистоного (*Epirogium arhyllum* (F.W. Schmidt) Sw.) є рік опису, а для хрінниці Турчанінова (*Lepidium turczaninowii* Lipsky) він не зазначений, проте в останньої описані плоди, а в першого виду описи плодів відсутні. На нашу думку, до основної, пріоритетної, назви доцільно згадувати лише один синонім, а також татарську назву рослини. Малюнок надбородника безлистоного невисокої якості. Якщо з гербарію не вдається добре відтворити деталі рослини, то краще зображення запозичити з іншого джерела, з необхідними посиланнями.

Стосовно списків можна сказати більше. По-перше, вони перевантажені, мабуть, за рахунок водоростей (208), і не лише їх.

Уявімо собі, що на одній сторінці розмістяться описи 2 видів, що не реально, то і у цьому випадку книга налічуватиме понад 700 сторінок. Взагалі 1192 види для регіональної Червоної книги — це занадто багато. Усвідомлюючи, що флора Криму надзвичайно багата раритетами, треба, на нашу думку, критичніше підійти до відбору видів. Наприклад, у флорі Сицилії, територія якої більша, ніж площа Криму, і флора кількісно перевищує флору Криму, до охоронного списку занесено 660 видів. Ботанікам Криму доцільно широким загалом переглянути списки і скоротити число принаймні на 30 %.

Переглядати критично весь список ми не знайшли за доцільне, але висловимо кілька зауважень. З нашої точки зору, не варто заносити до охоронних списків види роду *Hieracium*, адже в ньому так поширені гібридотвірні процеси, що часом важко віднести особину до того чи іншого виду. Не варта особливої уваги бур'янова малорічна рослина — кропива кулястоквіткова (*Urtica pilulifera* L.). Це стосується також заносної рослини — стрілолиста широколисткового (*Sagittaria platyphylla* (Engelm.) J. G. Smith). При запереченні згадаймо про шафран жовтий (*Crocus flavus* Weston), який за всіма атрибутами нічим не поступається стрілолисту широколистковому. Поки буде затінок і волога, доки зростатиме на одному місці яглиця звичайна (*Aegorodium podagraria* L.). Поселившись одного разу, вона утримує територію сотнями років. Доцільніше, мабуть, деякі види охороняти у широкому розумінні таксону, якщо окремі ланки, сувиддя, потребують детального дослідження. Це стосується цибулі круглої (*Allium rotundum* L.), яйлинської (*A. jailae* Vved.), білоцвітої (*A. albidiflorum* Omelcz.), Вальдштейна (*A. walds-*

teinii G. Don. fil) та ін. Всі рідкісні гідрофільні види, окрім аутфітосозологічного, повинні охоронятись також синфітосозологічним шляхом і після опублікування Червоної книги потрібно готувати матеріали для Зеленої книги.

По-друге, латинські назви видів доцільно подавати за С.К. Черепановим (1995) та "Vascular plants of Ukraine" (Ed. S. Mosyakin, 1999). Творчо і критично потрібно підійти до назв рослин російською, українською і татарською мовами. «Бешенный огурец обыкновенный» або «Сказаний огірок звичайний» — назви семантично алогічні, де ж можна бачити-чути, що явище «бешенно-сказанне» — звичайне?! Меч-трава (*Cladium mariscus* (L.) Pohl) не може бути ні звичайною, ні болотною — вона, згідно з Ліннеєм, рослина приморська. Не варто латину "tauricus" перекладати словом "кримський", бо "кримський" — то "krymense" (відповідно *Galium krymense* Pobed., *Galium tauricum* (Pall. ex Willd.) Roem et Schult).

Для розв'язання всіх дискусійних позицій варто ще раз обговорити і погодити спірні моменти, щоб при укладанні Червоної книги Криму уникнути помилок.

До "Матеріалів" включено також 893 види фауни, які ми не розглядали, і, на нашу думку, їх слід публікувати окремим томом.

Загалом вважаємо, що Червона книга Криму конче потрібна, і не лише для наукових кіл, а й для всього населення АР Крим та України. Гадаємо, що для масового читача буде необхідним і цікавим науково-популярний варіант Червоної книги Криму. На завершення побажаємо колегам творчої снаги та успіхів у цій нелегкій справі.

В.Г. СОБКО, М.Б. ГАПОНЕНКО